

DOI <https://doi.org/10.32405/2308-8885-2019-2-24-30>

УДК [377:745/749] : [640.41 : 7.036.2]

Марчук Жанна Станіславівна,

*учитель-методист, учитель образотворчого мистецтва гімназії № 290,
м. Київ, Україна, marchuk_zh@ukr.net*

МЕТОДИ НАВЧАННЯ МИСТЕЦТВА МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У НУШ

У статті окреслено питання важливості ознайомлення вчителя мистецьких дисциплін з новими методами навчання в умовах реалізації концепції НУШ. Автором розглянуто і запропоновано різні види методів навчання, рекомендованих НУШ і доцільних під час проведення уроків мистецтва – інтелект-карти, кубування, лепбукінг, сторітеллінг тощо – та наведено рекомендації щодо їх впровадження у практику роботи з учнями 1–4-х класів на прикладі конкретних завдань на уроках образотворчого мистецтва.

Рекомендації будуть корисними для педагогів образотворчого мистецтва, вчителів початкових класів.

Ключові слова: учні початкової школи, компетентності, методи і прийоми навчання.

Бурхливі зміни в житті людства в XXI ст. заклали підвалини принципово нової формації суспільних відносин – інформаційного суспільства. Інтернет, високі технології, глобалізація та інші невідомі раніше явища й процеси довколишньої дійсності визначають нові пріоритети й у системі освіти.

Виклики часу зумовили розроблення Концептуальних засад реформування середньої школи – документа, який проголошує збереження цінностей дитинства, необхідність гуманізації навчання, особистісного підходу, розвитку здібностей учнів, створення навчально-предметного середовища, що в сукупності забезпечують психологічний комфорт і сприяють вияву творчості дітей [7].

Плануючи організацію освітнього середовища в початкових класах, сучас-

ному вчителю необхідно брати до уваги теоретичні постулати розвитку дитини, описані в працях вітчизняних і зарубіжних авторів (Е. Еріксон, Л. Виготський, Ж. Піаже, Г. Костюк та ін.), що стали класикою, а також нові психолого-педагогічні дослідження, що стосуються безпосередньо розвитку і навчання дітей 6–10 років в базі кількох Інститутів – Інституту проблем виховання НАПН України (І. Бех, Н. Гавриш, В. Рагозіна, О. Рейпольська та ін.), Інституту психології ім. Г. Костюка (Т. Піроженко, О. Хартман та ін.), Київського університету імені Бориса Грінченка (Г. Беленька, О. Половіна та ін.), Інституту педагогіки НАПН України (Н. Бібік, В. Мартиненко, О. Онопрієнко, О. Савченко та ін.), мистецьких технологій навчання мистецтва молодших школярів в українській школі (Л. Аристова, О. Гайдамака, О. Калініченко, О. Лобова, Л. Масол та ін.).

На сучасному етапі модернізації освіти великого значення набуває вибір технологій та методів навчання. Кожен учитель намагається відшукати цікаві прийоми роботи з дітьми, обрати певну тактику, стиль роботи, створити умови для позитивного розвитку та творчої реалізації школярів. На сьогоднішній день існує багато методів і технологій навчання, які себе виправдали тривалою педагогічною практикою. Однак за кілька десятирічків років незалежної України змінився світ, наша країна, змінилися діти, тому має змінюватися система освіти, а отже, й оновлюватися методична база.

Останнім часом у контексті реалізації ідей НУШ у сучасній школі різні видавництва, освітні центри, професійні групи в Інтернеті, автори посібників пропонують вчителям літературу, курси і тренінги, фестивалі інноваційних педагогічних ідей тощо. Так, щоб допомогти вчителям бути на гребені хвилі, на платформі Ед-ера [10] були створені заочні курси, де мали навчатися у першу чергу вчителі-класоводи, що планували брати 1-ші класи у вересні 2018 р. На сьогоднішній день матеріали курсів є у відкритому доступі на платформі цілодобово, пройти їх можуть безкоштовно всі бажаючі (і вчителі з різних дисциплін, і батьки учнів). І хоча матеріал онлайн курсів напряму не стосується вчителів мистецьких дисциплін, деякі запропоновані методи навчання доцільно використовувати на уроках мистецтва в НУШ, адаптувавши їх.

Про це було зазначено автором статті під час роботи XII Всеукраїнської школи науково-методичного досвіду «Мистецтво в контексті реалізації ідей Концепції «Нова українська школа», організованої на базі с. Чорноморка Миколаївської області влітку 2018 р. за підтримки Миколаївського ОІППО, ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти ДВНЗ «УМО» НАПН України. На цьому заході були презентовані напрацювання провідних спеціалістів, науковців, методистів, педагогів-практиків, видавців та авторів підручників у контексті Концепції «Нова українська школа». Обласні методисти та вчителі мистецьких дисциплін з різних куточків України, що пройшли на-

вчання у Школі, збагачили свій досвід новими освітніми технологіями, ідеями, фаховим спілкуванням і продовжили навчати вчителів на місцях.

Тож **метою даної статті** є огляд окремих технологій і методів навчання, апробованих автором на уроках образотворчого мистецтва у початковій школі та рекомендації щодо особливостей їх застосування на уроках мистецтва.

Концепцією Нової української школи та новим Законом «Про освіту» визначено ключові засади глобальної реформи освітньої сфери, яка стартувала з 2018 року саме з початкової ланки. Провідною метою кожної освітньої реформи, в тому числі нинішньої, є підвищення якості освіти. Одним із чинників, що забезпечують якість початкової ланки загальної середньої освіти є впровадження методик особистісно і компетентісно зорієнтованого навчання молодших школярів.

У контексті нового Закону України «Про освіту» Нова українська школа є **школою компетентностей** XXI століття і, на відміну від знаннєвої школи, має дати дитині не лише знання, а й сучасні **вміння, навички й цінності**, які допоможуть бути орієнтирами і виявляти своє ставлення до різних аспектів життя у різних ситуаціях. На думку фахівців, **критичне мислення, емоційний інтелект, креативність** – ті уміння та навички, які будуть найбільш затребувані роботодавцями вже у 2020 році. Саме тому ефективність освіти на сьогоднішній день пов'язується з реалізацією компетентісного підходу. Компетентісні результати навчання учнів початкової школи визначено в документах – Державному стандарті початкової освіти (2018 р.) [3], у вимогах навчальних програм (2018 р.) [12]. Розробляються нові підручники (так, у 2018 році для 1-х класів створено сім підручників різних авторських колективів, що ґрунтуються на компетентісному підході), зокрема й електронні підручники. Однак значно відстає методичне забезпечення навчання на підґрунті компетентісного підходу.

Важливий акцент новозмін пов'язаний із тим, що визнається рівнозначність усіх ключових компетентностей

на всіх етапах навчання. Тобто: кожна освітня галузь (мовно-літературна, іншомовна, математична, природнича, технологічна, інформатична, соціальна і здоров'язбережна, фізкультурна, громадянська та історична, мистецька) володіє освітнім потенціалом, необхідним для формування кожної ключової компетентності. Цей потенціал має бути реалізований наскрізно у процесі навчання кожного предмета або курсу. Це означає, що учитель початкових класів має право та змогу вільно вибирати будь-який ефективний та раціональний, на його думку, метод, прийом і технологію навчання для досягнення результатів компетентісної освіти.

Нова українська школа рекомендує ключовою для використання **технологію інтегративного навчання** на основі синергетичного підходу до освітнього процесу. Інтегроване навчання – сучасна педагогічна технологія, організація процесу пізнання, за якою учні можуть використовувати знання та вміння, отримані в школі, в реальних життєвих ситуаціях. **Інтегроване навчання** – це навчання, яке ґрунтується на комплексному підході. Освіта розглядається через призму загальної картини, а не ділиться на окремі дисципліни. За Л. Масол, концептуальні засади інтегративного підходу до навчання мистецтва в загальноосвітніх закладах включають теоретичне обґрунтування: взаємозалежності структурних компонентів педагогічної системи (цілі – зміст – процес – результат – оцінювання); взаємодії основних змістових ліній державного стандарту (музичне, візуальне та синтетичні мистецтва); єдності компонентів змісту освіти (сприйняття – аналіз – інтерпретація – практична діяльність – творчість) [4, с. 37].

У сучасній школі узвичаїлася міжпредметна інтеграція, що здійснюється різними шляхами: створення *інтегрованих курсів* – навчальних предметів, які адаптують для вивчення та інтегрують знання декількох наук або видів мистецтв (наприклад, музичне й образотворче мистецтво – інтегрований курс «Мистецтво»); розроблення *нових форм уроків* (урок з міжпредметними зв'язками, інтегрований урок); впровадження *навчальних проектів*;

організація *тематичних днів та тижнів*.

Зазвичай інтеграція навчального матеріалу з різних предметів відбувається навколо певного об'єкту чи явища довкілля, для розв'язання проблеми міжпредметного характеру чи для створення творчого продукту. Таке навчання забезпечує формування у молодших школярів цілісної картини світу, здатності сприймати предмети і явища різнобічно, системно, емоційно, сприяє поглибленню та розширенню знань учнів, діапазону їх практичного застосування.

Одним із методів, що допоможе учителю спланувати свою роботу в умовах інтегрованого навчання, на наш погляд, є створення інтелект-карти. **Інтелект-карта** (ментальна карта, карта знань, карта пам'яті, карта розуму, діаграма зв'язків тощо) – метод структуризації концепцій з використанням графічного запису. Інтелект-карту бажано створювати разом із учнями. Центральне поняття (назву об'єкта чи явища, яким присвячено карту) слід написати або намалювати в центрі аркуша. Навколо основного поняття потрібно написати чи намалювати ключові слова, які допоможуть розглянути основне поняття. Важливо ідеї записувати одним словом, різними кольорами та шрифтами (друкованими буквами). Слід пам'ятати, що колір може істотно спростити та прискорити сприйняття інформації. Зоровий образ запам'ятовується на довгий час, сприймається з максимальною швидкістю, формує безліч асоціацій. Зв'язки між поняттями необхідно встановити за допомогою ліній, стрілок різної довжини, штриховки, кольору тощо. Для більш якісного сприйняття інтелект-карти варто створювати не більше 5–7 відгалужень від кожного об'єкта.

Інтелект-карта може використовуватися вчителем не тільки для планування тематичного дня, тижня, а й під час актуалізації знань та для узагальнення теми. Так наприклад, на уроці образотворчого мистецтва у 3-му класі, узагальнюючи теми «У майстернях художників – графіка та живописця», можна запропонувати учням створити в малих групах інтелект-карти з ключовими

поняттями «Графіка» і «Живопис». Від основних понять слід намалювати гілки-розгалуження, які мають уточнювати означені терміни. Художні матеріали, засоби виразності, види, жанри вивчених видів мистецтва учні повинні пригадати (інколи – за допомогою вчителя), написати на карті і презентувати класу. За бажанням можна прикрасити інтелект-карту малюнками, доповнити стрілками, графічними символами тощо (фото 1). Отже, у даному випадку створення інтелект-карти – це візуальне узагальнення отриманої попередньо інформації, упорядкування знань і відомостей, їх систематизація у цілісну картину. Однак створювати інтелект-карту можна й під час вивчення теми впродовж кількох уроків, при цьому карта слугуватиме орієнтиром і показуватиме шлях опанування нових знань.

Дуже близькою до інтегрованого навчання є **технологія формування критичного мислення** в початкових класах, яка зобов'язує до:

- виявлення власної думки учня;
- ведення дискусій та участі в них усіх учнів класу;
- пов'язування нової інформації з уже вивченою;
- навчання учнів критично розмірковувати на основі вже вивченого;
- вміння поєднувати колективну та індивідуальну роботу.

Ця технологія перш за все пов'язана з методами «Мозкового штурму», «Асоціативного куща (гронування)» та «Кубування».

«**Мозковий штурм**» – це загальна дискусія з продукуванням найбільшої кількості ідей щодо вирішення проблеми, озвученої вчителем, та їх фіксацією.

Фото 1. Створена учнями 3-го класу інтелект-карта

Основне завдання використання методу – збирання якомога більшої кількості ідей, звільнивши учасників обговорення від інерції мислення і стереотипів. Ключові переваги цього методу полягають у доступності всіх дитячих ідей та актуалізації знань з минулих тем та попереднього досвіду. Так наприклад, перед практичною роботою у 2-му класі з теми «Декоративно-прикладне мистецтво та його засоби виразності» стимулом для «мозкового штурму» є запитання: «Яким чином можна відновити зіпсовану Північним вітром скатертину Снігуроньки?». Ідеї-відповіді учнів (розфарбувати холодними кольорами; прикрасити сніжинками, бурульками, новорічними іграшками, серпантинном; розмалювати, розшити орнаментом; зробити дві половини скатертини однаковими та ін.) будуть слугувати підказками для виконання практичної роботи.

«**Асоціативний куш (гронування)**» передбачає не висловлювання ідей та інформації з минулих тем, а представлення образів, емоцій, почуттів з приводу предмета обговорення, що стимулює асоціативне мислення. Учитель записує ключове слово на дошці (наприклад, «вишивання»), а діти висловлюють свої асоціації з цього приводу – орнамент, нитки, рушник, сорочка, квіти, бісер тощо. Коли запас слів вичерпано, вчитель пропонує встановити зв'язки між словами, наголосивши, що немає правильних чи неправильних асоціацій – усі вони індивідуальні. Таким чином відбувається перехід до вивчення нової теми, практичної роботи тощо. Так наприклад, під час ознайомлення з мистецтвом **ілюстрації** у 3-му класі учнями

Фото 2. Метод «Кубування» на уроці образотворчого мистецтва у 2-му класі

пропонується дібрати слова-асоціації до ключового поняття (наприклад, графіка, музей, олівці, фломастери, книжка, журнал, підручник, казка, вірш, тварини, люди, природа та ін.). Учитель записує усі ідеї на дошці, намагаючись їх певним чином структурувати. Під час рефлексії учні роблять висновок – що ж таке ілюстрації, які вони бувають, де їх можна побачити тощо, спираючись на «опорний конспект», зображений на дошці і створений гуртом (фото 1).

«**Кубування**» – це метод навчання, що полегшує всебічний розгляд теми учнями (автори Кован та Кован, 1980 р.). Метод передбачає використання кубика, який можна виготовити самостійно з цупкого картону або використати готовий, попередньо обклеївши його папером. На кожній грані кубика потрібно написати наступні вказівки: 1. Опишіть. 2. Порівняйте. 3. Встановіть асоціації. 4. Проаналізуйте. 5. Знайдіть застосування. 6. Запропонуйте аргументи «за» або «проти». Використовуючи метод «Кубування», вчитель пропонує учням відповісти на шість запитань різних типів, що стосуються теми. Замість написів на гранях можна використовувати малюнки. Однією з модифікацій цього методу на уроках мистецтва в початковій школі може бути використання кубика із зображеннями на гранях художніх матеріалів, музичних інструментів тощо. Так, вивчаючи різні види мистецтва, учням пропонується обрати малюнок на одній з граней куба (пензлик, олівець, будиночок, картина у рамі,

Фото 3. Метод «Допитливий капелюх» на уроці у 2-му класі

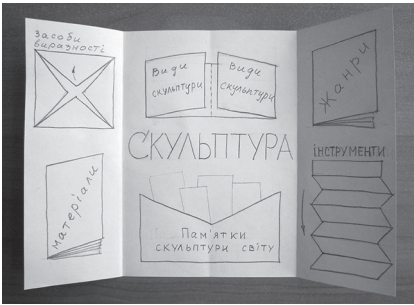

Фото 4. Схема виготовлення лепбука

скульптура коника, ваза з орнаментом тощо). Учень, обравши певну картинку, має відповісти на запитання, подібні до тих, що пропонують автори цього методу, наприклад: 1. Опишіть зображений предмет. 2. Чим він відрізняється від інших (порівняйте). 3. З яким видом мистецтва пов'язаний? Чому? (встановіть асоціації). 4. Яку роль виконує – художній матеріал, інструмент, твір мистецтва (проаналізуйте). 5. Як його можна використати (застосуйте). 6. Чи потрібний нам цей предмет (аргументи «за» або «проти»). Для полегшення завдання, відповідати можна попарно із сусідом по парті (фото 2).

Широко вживаними в освітньому процесі в 1–4-х класах є ігрові технології.

Одним із прикладів може бути **метод «Допитливий капелюх»**. Учням набагато цікавіше й психологічно комфортніше відповідати на несподівані запитання «допитливого капелюха», що раптом опинився у них на голові, ніж на запитання вчителя, наприклад: «Які кольори називають теплими, а які холодними?», «Які матеріали зазвичай використовує художник-живописець? А інструменти?», «Чим займається архітектор?» тощо (фото 3).

Одним із методів, що дозволяє здійснювати навчання в ігровій формі, є **лепбукінг**. Як показує практика зарубіжних шкіл, лепбукінг – ефективний освітній метод, який дозволяє розвивати різносторонню творчу особистість. Адже не дарма його широко використовують в навчальних закладах різних країн. Про використання лепбука на уроках мистецтва в початковій школі детально розповідається у статті Овінкової Н. І. [9].

Фото 5. Створення лепбука учнями 3-го класу

Фото 6. Лепбук як результат учнівської творчої роботи

Лепбук (з англ. lap – коліно, book – книга) – це саморобна інтерактивна папка, в яку збираються і яскраво оформлюються різноманітні пізнавальні матеріали з певної теми вивчення. Лепбук обов'язково має різні за розміром кишеньки, вставки, рухливі деталі, віконця, міні-книжечки тощо з цікавою інформацією щодо предмета вивчення. Чим більше складових, тим більш інформативною є тека, а завдяки різнобарвній візуалізації зміст навчального матеріалу краще запам'ятовується. *Мета створення:* для повторення та закріплення навчального матеріалу з теми або кількох тем тематичного блоку; для формування оцінювання в якості портфоліо; для навчання інших – учнів молодших чи паралельних класів; для організації індивідуальних учнівських презентацій або створення проєктів у парах чи малих групах.

Так, під час створення лепбуків з теми «Скульптура» у 3-му класі вчитель ділить клас на групи (по 5–6 учнів), допомагає розподілити ролі (командир, шукачі інформації, відповідальні за кишеньки, ножиці, клей, оратор-презентатор). Кожній групі можна запропонувати схему майбутнього лепбука (яка у процесі роботи зазвичай змінюється), надати трафарети для кишеньок та старі журнали з фотографіями та ілюстраціями. Наприкінці роботи учні мають презентувати створений лепбук (фото 4, 5, 6).

Фото 7. Метод «Сторітеллінг» на уроці у 2-му класі

Отже, головна перевага лепбука в тому, що він створюється власноруч і оформлюється за власним смаком, що дозволяє активно долучатися до навчального процесу і проявляти творчі здібності школярів. Учень має можливість за своїм бажанням організувати інформацію з теми, що вивчається, і краще зрозуміти, запам'ятати матеріал. Це особливо допомагає у навчанні дітям-візуалам. Лепбуки можуть створюватись разом із педагогом, індивідуально чи групою учнів. В останньому випадку вчитель має чітко розподілити завдання між школярами. Якщо лепбук виконується спільно у групі, такий метод навчання сприяє розвитку комунікаційних навичок, командної взаємодії тощо.

Сторітеллінг (в пер. – історії розказувати; авт. Девід Армстронг) – метод навчання учнів за допомогою розповідей з реальними або уявними персонажами. Сторітеллінг – це формування психологічного зв'язку між персонажами та подіями, які відбуваються в історії. Це допомагає учням краще зрозуміти та запам'ятати матеріал, який вони вивчають. Метод сторітеллінгу можна використовувати на різних етапах навчання: на початку уроку для введення в тему, в середині уроку для закріплення знань, наприкінці уроку для підсумку. Сторітеллінг можна використовувати як індивідуально, так і в групі. Він може бути використаний для навчання різних предметів: математики, природознавства, історії, мови тощо.

Сторітеллінг – це формування психологічного зв'язку між персонажами та подіями, які відбуваються в історії. Це допомагає учням краще зрозуміти та запам'ятати матеріал, який вони вивчають. Метод сторітеллінгу можна використовувати на різних етапах навчання: на початку уроку для введення в тему, в середині уроку для закріплення знань, наприкінці уроку для підсумку. Сторітеллінг можна використовувати як індивідуально, так і в групі. Він може бути використаний для навчання різних предметів: математики, природознавства, історії, мови тощо.

хологічних взаємозв'язків, метою яких є керування увагою та почуттями слухачів, розстановка правильних і потрібних акцентів. Педагогічний сторітеллінг як техніка подачі пізнавальної інформації виконує мотивуючу, виховну, розвивальну, навчальну функції.

Виділяють такі види педагогічного сторітеллінгу:

- класичний (реальну або вигадану ситуацію розповідає сам педагог, а діти тільки слухають та сприймають інформацію);
- активний (учитель задає основу події, формує її проблеми; слухачі активно залучаються до процесу формування історії, що відображується у практичній діяльності);
- цифровий (розповідь історії супроводжується й доповнюється візуальними компонентами: відео, скрайбінг, інфографіка тощо).

У структуру техніки сторітеллінг входять такі основні елементи: вступ, розв'язок подій, кульмінація, висновок.

У роботі з дітьми молодшого шкільного віку доцільно використовувати сторітеллінг на основі реальних ситуацій: як приклад пропонуються життєві ситуації, котрі слід вирішити. Цей вид сторітеллінгу є дієвим інструментом для згуртування дитячого колективу, оскільки його можна використовувати з метою групових обговорень і обміну думками.

Техніка сторітеллінгу передбачає форму дискурсу, адже розповіді викликають зацікавленість, а також розвивають фантазію, логіку, підвищують загальну культуру. Слід пам'ятати, що історія повинна викликати почуття емпатії до персонажів, тому вкрай необхідно додавати емоційний фон до фактів. Можна використовувати відкриті питання учням, які залучають до участі в історії, адже уява і фантазія у дітей більш гнучкі, ніж у дорослого. Наприклад, на уроці образотворчого мистецтва в 1-му класі (тема: «Лінія горизонту. Просторове взаєморозташування елементів»), використовуючи метод сторітеллінг, можна розповісти таку історію:

«Жила-була Лінія. Вона могла набирати різного вигляду. Коли в неї був гарний настрій, вона ставала хвилястою,

Фото 8. Першокласники наприкінці уроку мистецтва

*а коли сердитий – перетворювалась на ламану. Одного разу Лінія побачила чистий аркуш у майстерні Художника, який був приколотий до мольберта вертикально, і здивувалася – невже так теж можна малювати? До цього вона бачила тільки картини, намальовані на аркушах горизонтально. Лінія стрибнула на аркуш, щоб все з'ясувати, і на хвилинку завмерла... А тут і Художник підійшов. Він дуже здивувався Лінії на аркуші, але одразу ж розвеселився: «Будеш у моїй картині відділяти небо від землі, – вирішив він. – Усе, що буде над тобою, – нехай буде небо, а все, що під тобою, – земля!». Лінія погодилася, адже це було дуже почесно – відділяти ціле небо від землі. До того ж Художник дав їй дуже красиве ім'я – **лінія горизонту**. Художник дуже швидко написав гарну картину, яку потім почепили в музеї. А **лінією горизонту, або лінією обрії**, люди стали називати лінію, яка знаходиться на рівні наших очей і нібито відділяє небо від землі. Спробуймо знайти цю лінію на зображенні осінніх краєвидів. Що ми бачимо над лінією горизонту? А під нею?».*

Як відомо, «натхненником» будь-якої діяльності є мотиви. Пізнавальна мотивація – дуже сильна. Однак слід зважати, що якщо раніше основним питанням дітей 5–6 років було «Чому?», то у сучасних дітей це – «Навіщо?». Тобто діти зосереджуються не на причинно-наслідковій залежності між об'єктами і явищами, а їх цікавить сенс своїх вчинків і дій. Отже, для сучасних молодших учнів дуже важливо розуміти, для

чого вони роблять ті чи інші дії, навіщо їм знадобиться та чи інша інформація і як вони її зможуть використати. Думаємо, що метод сторітеллінгу якнайкраще для цього підходить. Так, для підвищення мотивації на початку уроку можна розповісти історію, кульмінацією якої є проблема головних персонажів. Як свідчить практика, молодші учні завжди із задоволенням беруться до практичної роботи, результатом якої є допомога героям сторітеллінгу. Обов'язковою умовою такого завдання є придумання закінчення цієї історії. Так наприклад, у 2-му класі під час вивчення теми «Особливості будови та зовнішнього вигляду тварин» під час сторітеллінгу можна запропонувати учням виліпити друзів-звірів та мавпочки, яка неочікувано опинилася в нашому лісі, а потім розказати, чим закінчилася зустріч цих тварин (фото 7).

Таким чином, учням сторітеллінг допомагає навчитися сприйняття і перероблення зовнішньої інформації, розвивати мовлення, пам'ять, грамотність. Сторітеллінг можна успішно використовуватися в проєктній діяльності дітей. Сторітеллінг – це прекрасний метод викладання будь-якого матеріалу.

Окрім зазначених технологій, у Новій українській школі також рекомендується застосовувати в початковій школі:

- ІКТ-технології – через демонстрацію та власну роботу на інтерактивній дошці, з ноутбуком, смарт-телевізором, з прослуховуванням через навушники тощо, аби активізувати

- пам'ять і розумові процеси учнів;
- парно-групові технології;
- авторські технології відомих майстрів педагогічної праці та ін.

Усі вони за оптимального застосування та поєднання здатні значно підсилити ефективність освітнього процесу в початковій ланці й отримати гідний результат у вигляді комплексу не тільки знань, умінь та навичок, а **компетентностей**, необхідних для життя та подальшого навчання молодших школярів.

Отже, проаналізувавши методи навчання учнів, запропоновані онлайн курсами НУШ, можна зробити висновки, що не всі з них є новими, деякі вже давно відомі й широко використовуються вчителями мистецьких дисциплін (мозковий штурм, асоціативний куш). Але враховуючи те, що у програмі «Мистецтво» відбулися зміни – наприклад, серед змістових ліній є комунікація через мистецтво, деякі акценти змінилися: велика увага приділяється організації спілкування, груповим формам роботи з учнями, у чому допомагають такі методи, як кубування, сторителлінг, лепбукінг, інтелект-карта.

Обираючи той чи інший метод навчання, учителю слід пам'ятати про найважливіші принципи Державного стандарту початкової освіти [3] – визнання **талановитості** кожної дитини, визнання **цінності дитинства**, а також про те, що навчання має приносити учням задоволення своїми результатами (фото 8).

Таким чином, урахування особливостей розвитку сучасних дітей у навчальному процесі, а також правильний підбір технологій та методів відповідно до мети та змісту навчання, вікових особливостей учнів сприяє розвитку їхніх пізнавальних здібностей, умінь й навичок використовувати здобуті знання на практиці, готує учнів до самоосвіти, формує їхній світогляд і дозволяє виховувати творчу особистість, процес навчання для якої є активним, зрозумілим та усвідомленим.

Перспективою подальших досліджень є адаптація нових загальних методів у площині мистецької освіти, розробка методичних рекомендацій щодо їх використання з врахуванням особливостей сучасних дітей і специфіки предмета мистецтво.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Гайдамака О. В. Пріоритети початкової загальної мистецької освіти // Мистецтво та освіта. 2018. № 1 (87). С.10 – 4.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. Гончаренко, С. Головка, С. Каверіна. Київ : Либідь, 1997. 374 с.
3. Державний стандарт початкової освіти (2018) URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-n>
4. Комаровська О. А. Мистецькі досягнення учнів: що і як оцінюємо? // Мистецтво та освіта. 2018. № 4 (90). С. 2–6.
5. Масол Л. М. Методика навчання мистецтва у початковій школі : посібник для вчителів / Л. М. Масол, О. В. Гайдамака, Е. В. Белкіна, О. В. Калініченко, І. В. Руденко. – Харків : Веста : Видавництво «Ранок», 2006. 256 с.
6. Методичні рекомендації щодо викладання в початковій школі у 2018/2019 навчальному році. URL: <https://www.schoollife.org.ua/metodychni-rekomendatsiyi-shhodo-vykkladannya-v-pochatkovij-shkoli-u-2018-2019-navchalnomu-rotsi/>
7. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
8. Нова українська школа: порадник для вчителя / під заг. ред. Бібік Н. М. – Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плетяди», 2017. 206 с.
9. Овннікова Н. І. Лепбук на уроках мистецтва в початковій школі // Мистецтво та освіта. 2018. № 3 (89). С. 26–30.
10. Онлайн-курс для вчителів початкової школи URL: <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:MON-EDERA-OSVITORIA+ST101+st101/about>
11. Просіна О. В. Технології інтегрованого викладання предметів «Мистецтво» та «Художня культура» в загальноосвітній школі : навч.-метод. посіб. – Луганськ : СПД Резніков В. С., 2007. 200 с.
12. Типові освітні програми (наказ МОН України від 21.03.2018 № 268) URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-tipovih-osvitnih-ta-navchalnih-program-dlya-1-2-h-klasiv-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osviti>

REFERENCES

1. Haidamaka, O. V. (2018). Prioritytyy pochatkovoi zahalnoi mystetskoï osvity [Priorities for primary general artistic education]. *Mystetstvo ta Osvita*, 1(87), 10-14.
2. Honcharenko, S. U. (1997). *Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk* [Ukrainian Pedagogical Dictionary]. Kyiv: Lybid.
3. Derzhavnyi standart pochatkovoi osvity [State standard of primary education]. (2018). Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-n>
4. Komarovska, O.A. (2018). *Mystetski dosiahnennia uchniv: shcho i yak otsiniuiemo?* [Student's artistic achievements: What do we assess and how do we assess?]. *Mystetstvo ta Osvita*, 4(90), 2-6.

5. Masol, L. M. (2006). *Metodyka navchannia mystetstva u pochatkovii shkoli* [Methodology of teaching art in primary school]. Kharkiv: Vesta: Vydavnytstvo «Ranok».

6. *Metodychni rekomendatsii shhodo vykladannia v pochatkovii shkoli u 2018/2019 navchalnomu rotsi* [Methodological recommendations for teaching in primary school in the 2018/2019 academic year]. Retrieved from <https://www.schoollife.org.ua/metodychni-rekomendatsiyi-shhodo-vykkladannya-v-pochatkovij-shkoli-u-2018-2019-navchalnomu-rotsi/>

7. *Nova ukrainska shkola. Kontseptualni zasady reformuvannia serednoi shkoly* [New Ukrainian School. Conceptual Principles of Secondary School Reform]. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>

8. Bibik, N. M. (Ed.). (2017). *Nova ukrainska shkola: poradnyk dlia vchytelia* [New Ukrainian School: Teacher's handbook]. Kyiv: TOV «Vydavnychiy dim «Pleidiy».

9. Ovinnikova, N.I. (2018). *Lepbuk na urokakh mystetstva v pochatkovii shkoli* [Lapbook at art lessons at elementary school]. *Mystetstvo ta Osvita*, 3 (89).

10. *Onlain-kurs dlia vchyteliv pochatkovoi shkoly* [Online course for primary school teachers]. Retrieved from <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:MON-EDERA-OSVITORIA+ST101+st101/about>

11. Prosina, O. V. (2007). *Tekhnologii intehrovanoho vykladannia predmetiv «Mystetstvo» ta «Khudozhnia kultura» v zahalnoosvitnii shkoli* [Technologies of integrated teaching of the subjects "Art" and "Art Culture" in the general education school]. Luhansk: SPD Rieznikov V.S.

12. Ministry of Education and Science of Ukraine (2018). *Typovi osvitni prohramy* [Typical Educational Programs]. (Decree No 268, March 21). Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-tipovih-osvitnih-ta-navchalnih-program-dlya-1-2-h-klasiv-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osviti>

Марчук Ж. С., учитель-методист, учитель изобразительного искусства гимназии № 290, г. Киев, Украина, marchuk_zh@ukr.net

Методи обучения искусству младших школьников в НУШ.

В статье обозначены вопросы важности ознакомления учителей художественных дисциплин с новыми методами обучения в условиях реализации концепции НУШ. Автором рассмотрены и предложены различные виды методов обучения, рекомендуемых НУШ и целесообразных при проведении уроков искусства – интеллект-карты, кубирование, лепбукинг, сторителлинг и др. – и приведены рекомендации по их внедрению в практику работы с учащимися 1–4-х классов на примере конкретных задач на уроках изобразительного искусства.

Рекомендации будут полезны для педагогов изобразительного искусства, учителей начальных классов.

Ключевые слова: ученики начальной школы, компетентности, методы и приемы.

Marchuk Zh. S., Teacher-Methodologist, Teacher of Fine Art in Gymnasium No. 290, Kyiv, Ukraine, marchuk_zh@ukr.net

Methods of teaching art of primary students in the New Ukrainian School

The article outlines the importance of familiarizing the teacher of artistic disciplines with new methods of learning in the context of the implementation of the concept of the New Ukrainian School. The author analyzes the different types of teaching methods recommended of the New Ukrainian School on the platform "Online Course for Primary School Teachers" adapted in their own pedagogical practice. It is presented the most expedient methods that can be use during art lessons – intelligence cards, cubing, lapbook, storytelling etc. The recommendations for their introduction into the practice of working with pupils of 1-4 grades have been given by the example of concrete tasks at art lessons, which will be useful for teachers of fine arts, primary school teachers.

It is concluded that not all of the teaching methods offered on the platform "Online Course for Primary School Teachers" are new, for example, brainstorming, mind-mapping. However, due to changes in the "Art" program, in particular, the emergence of the content line of communication through art, attention should be paid how to organize communication on artistic themes, group work with students using such methods as cubing, storytelling, lapbook, Intelligence card. Proper selection of technologies and methods according the purpose and content of learning, age-related features of students will contribute to the development of their cognitive abilities, skills and abilities to use the acquired knowledge in practice, prepare students for self-education, develop their outlook and educate a creative person during active and understandable learning process.

The prospect of further research is to adapt new general methods in artistic education, develop methodological recommendations how to use them according to the peculiarities of modern children and specifics of the subject of Art.

Keywords: primary schoolchildren, competences, methods and techniques of teaching.

Стаття надійшла до редакції 11.04.2019 р.

DOI <https://doi.org/10.32405/2308-8885-2019-2-30-39>

УДК 37.091.33 : [655.262 : 7.047] : 373 (477)

Фижделюк Віра Юріївна,

заступник директора Вишницького коледжу прикладного мистецтва ім. В. Ю. Шкрібляка, викладач рисунку, м. Вишниця, Чернівецька обл., Україна, verafizhdelyuk@gmail.com

Калинчук Євген Георгійович,

керівник фізичного виховання Вишницького коледжу прикладного мистецтва ім. В. Ю. Шкрібляка, м. Вишниця, Чернівецька обл., Україна, vkpmcollege@gmail.com

ТУРИСТИЧНИЙ ПЛЕНЕР: ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД РОБОТИ ЗІ СТУДЕНТАМИ

Розглянуто туристичний плер як форму роботи зі студентами коледжу в системі фахової підготовки спеціалістів образотворчого, декоративно-прикладного мистецтва та дизайну середовища (на базі Вишницького коледжу прикладного мистецтва ім. В. Ю. Шкрібляка). Висвітлено педагогічний потенціал туристичного плеру, що поєднує художню, краєзнавчу і фізично-виховну складові. Виокремлено етапи туристичного плеру: підготовчий, основний, заключний та методичні поради щодо їх реалізації. Наведено методичні рекомендації щодо виконання студентами пейзажу на плері.

Ключові слова: туристичний плер, плерерна практика, студенти коледжу, краєзнавча робота, фізичне виховання.

«...Прекрасний ландшафт має такий величезний виховний вплив на розвиток молодої душі, з яким важко змагатися впливу педагога».

К. Д. Ушинський

У навчанні майбутніх художників у різних ланках системи освіти – від художніх шкіл до вищої школи – одним із методів є малювання на плері під керівництвом наставника чи самотужки.

Вперше поняття «плерерний живопис» («плерер» – походить від фр. «plein air», що означає «відкрите повітря») з'явилося на початку XIX ст. У 30-х

– 60-х рр. XIX ст. у Франції група художників оселилася в селі Барбізон, вони писали з натури, з любов'ю зображуючи звичайні, скромні куточки рідної землі. Принципи проведення плеру сформувалися у другій половині XIX ст. в творчості майстрів імпресіонізму – К. Моне, К. Піссарро, О. Ренуара та ін. У Росії в другій половині XIX – початку XX ст. значних успіхів в цьому на-